

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR
Heydukova 25, 811 08 Bratislava, tel./fax: 02/63814968,
0905709557, zpmpvsr@zpmpvsr.sk, www.zpmpvsr.sk

Príprava reformy opatrovníctva na Slovensku (ako sme začali a čo urobili) 2009 - 2012

Predchádzala jej niekoľkomesačná odborná práca, právny monitoring a analýzy. Do spracovania analýz bolo zapojených viacero subjektov, ktorí mali záujem podeliť sa so svojimi skúsenosťami zo života ľudí s mentálnym postihnutím. Viedli sme dlhé debaty o dotknutých otázkach a s tým spojených problémoch. Diskutovali sme s rodičmi, ľuďmi s mentálnym postihnutím, ale aj sudcami, prokurátormi, spolupracujúcimi právnikmi. K spracovaniu analýz boli použité rôzne publikované aj nepublikované materiály.

Záver právnych analýz = je nevyhnutné:

- 1. Zrevidovať/prepracovať súčasnú platnú legislatívu a dať ju do súladu s článkom 12 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.**
- 2. Ustanoviť právny rámec na umožnenie prechodu od „náhradného rozhodovania –opatrovníkmi“ k „podporovanému rozhodovaniu“, teda k rozhodovaniu samotnej osoby s postihnutím za podpory tretej osoby, ktorú si vyberie. Takéto podporované rozhodovanie prinesie ľuďom s postihnutím priestor vykonávať a uplatňovať ich práva. (Všetci jednotlivci majú vôľu, ktorá môže byť vyjadrená individuálne a interpretovaná /tlmočená inými).**
- 3. Implementovať podporované rozhodovanie vyžaduje adekvátny/vhodný systém vzdelávania samotných ľudí s postihnutím, personálnej podpory (osobnej asistencie), monitoring systému, vrátane právneho zabezpečenia, evaluáciu/hodnotenie kvality.**

Rozhodujúce je, aby existoval zákon, ktorý bude funkčným prostriedkom slúžiacim na ochranu života a záujmov týchto ľudí v otvorenej spoločnosti, vrátane tých s najkomplikovanejším postihnutím, s podporou rovnosti životných podmienok a plnej účasti na živote komunity. **Cieľom zákonov by malo byť, aby dospelá osoba bola schopná žiť ako iní ľudia s rešpektovaním jej práva na sebaurčenie, dôstojnosť, súkromie a autonómiu, avšak s prihliadnutím na jej zraniteľnosť.**

Štát by mal zabezpečiť potrebné bezplatné poradenstvo, podporu a opatrenia na ochranu záujmov proti zneužitiu zraniteľných ľudí, vytvoriť mechanizmy pre poručníkov dospelých ľudí, a tým vytvoriť odborné zázemie pre riešenie špecifického problému alebo oblasť problémov, vytvoriť dostatočnú sieť sociálnej starostlivosti.

Návrh reformy, ktorú sme vypracovali bude mať dosah nielen na ľudí s mentálnym postihnutím, ale aj na iné cieľové skupiny, napr. ľudí s psychiatrickým ochorením, rôznymi duševnými poruchami, ale aj pre starších ľudí. Rozhodli sme sa preto rozvinúť spoluprácu medzi rôznymi MVO a oslovili sme listom organizácie, ktoré sa

venujú problematike ľudských práv alebo ktoré zastupujú občanov so zdravotným postihnutím, či starších občanov. Prizvali sme ich ku spolupráci na tvorbe návrhu a zároveň k vytvoreniu neformálnej koalície, ktorá pomôže presadiť zmeny na úrovni štátu. Na výzvu pozitívne reagovali a koalíciu vytvorili **ZPMP v SR, Liga lidských práv(MDAC) Brno, Liga za duševné zdravie, Otvorme dvere, otvorme srdcia, Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, OZ Inklúzia, Socioforum, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Občan demokracia a zodpovednosť, Fórum pre pomoc starším**. V septembri 2009 sa uskutočnilo prvé pracovné stretnutie zástupcov organizácií a následne 4 okrúhle stoly.

Prvý, dňa **21. októbra 2009**, sa venoval analýze súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony a jeho dopadu na život ľudí zo zdravotným postihnutím, ako aj návrhom na zmenu postavenia opatrovníkov v Slovenskej republike. Témou druhého **26. marca 2010** bola opatrovnícka reforma a jej dopad na zmenu Občianskeho zákonníka: „Diskriminačné aspekty pozbavenia spôsobilosti na právne úkony“, na treťom **29. septembra** a štvrtom **18. októbra 2010** sa odborne diskutovalo o návrhu opatrovníckej reformy. Okrúhlych stolov sa zúčastňovali nielen zástupcovia MVO, ale aj zástupcovia kompetentných orgánov a inštitúcií, najmä Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, NR SR, Spoločného sekretariátu Rady vlády pre osoby so zdravotným postihnutím a Rady vlády pre seniorov.

Navrhovaná osnova predstavuje modernú právnu úpravu komplexnej ochrany ľudí s duševným postihnutím pri rešpektovaní aktuálneho vývoja medzinárodného práva a zahraničných právnych úprav. Osnova vychádza z Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím , odporúčaní Rady Európy a judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Svoju inšpiráciu čerpá z moderných zahraničných právnych úprav (Švédsko, Nemecko, Maďarsko, návrh v Českej republike, Kanadské provincie Britská Kolumbia, Yukon, Saskatchewan). Zo sociologického a filozofického hľadiska je návrh vybudovaný na sociálnom prístupe k postihnutiu, ktorý odmieta paternalistické poňatie postihnutia, na práve na sebaurčenie každého človeka bez rozdielu, v snahe vytvoriť podmienky pre plnú inklúziu ľudí s postihnutím späť do majoritnej spoločnosti.

Návrh osnovy reformy opatrovnictva sme oficiálne zaslali na Ministerstvo spravodlivosti SR v novembri 2010. Na základe návrhu, ako nám bolo zo strany MS SR písomne potvrdené, budú zapracované zmeny v rámci rekodifikácie Občianskeho zákonníka.

Záver:

Úcta a vďaka patrí všetkým zapojeným jednotlivcom i organizáciám, ktoré sa zapojili do aktivít. Máme za sebou viac ako trojročnú úspešnú prácu, avšak iniciovaním reformy všetko len začína. Treba nielen novelizovať Občiansky zákonník, ale pripraviť nové legislatívne normy, ktoré zabezpečia na jednej strane rovnaké práva pre všetkých, na strane druhej potrebnú ochranu pre zraniteľných. Čaká nás ďaleká cesta, zmena nenastane zo dňa na deň. Zmenu zákonov vnímame ako začiatok nového, dlhodobého procesu. Zároveň však musíme meniť nás, naše postoje a predsudky a zmeniť povedomie nielen rodičov, ale i sudcov, lekárov – psychiatrov, pedagógov, zamestnancov sociálnych služieb i širokej verejnosti. Chceme a musíme neustále vzdelávať ľudí s mentálnym postihnutím.